

**O‘ZBEKISTONNING XALQARO IQTISODIY BIRLASHUVIDA VA
JAHON HAMJAMIYATIGA KIRIB BORISHIDA GEOGRAFIK
O‘ZGARISHLARNING TA’SIRI**

*Jovliyev Qo‘ldosh Shuxratovich - talaba
Termiz davlat pedagogika instituti*

**ВЛИЯНИЕ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ НА МЕЖДУНАРОДНЫЙ
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СОЮЗ И ДОСТУП УЗБЕКИСТАНА
К МИРОВОМУ СООБЩЕСТВУ**

*Jovliyev Kuldosh Shuxratovich - student
Termiz State Pedagogical Institute*

**INFLUENCE OF GEOGRAPHICAL CHANGES ON THE UNION OF
UZBEKISTAN'S INTERNATIONAL ECONOMY AND ACCESS
TO THE WORLD COMMUNITY**

*Жовлиев Кулдош Шухратович-студент
Термезский государственный педагогический институт*

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvida va jahon hamjamiyatiga kirib borishida ta’sir etayotgan geografik o‘zgarishlar, ularning ta’siri, qo‘shni va boshqa rivojlangan davlatlar bilan o‘zaro hamkorlik aloqalari, ularni yanada kuchaytirish yo‘llari haqida ma’lumotlar haqida fikr yuritilgan.

Аннотация. В данной статье описываются географические изменения, влияющие на международную экономическую интеграцию и вхождение Узбекистана в мировое сообщество, их влияние, отношения взаимного сотрудничества с соседними и более развитыми странами, а также пути их дальнейшего информационного укрепления.

Abstract. This article describes the geographical changes affecting Uzbekistan's international economic integration and entry into the world community, their impact, mutual cooperation relations with neighboring and more developed countries, and ways to further strengthen them. information is discussed.

Kalit so‘zlar. Investitsiya, integratsiya, logistika, geopolitik o‘zgarishlar, infratuzilma,

Key words. Investment, integration, logistics, geopolitical changes, infrastructure.

Ключевые слова. Инвестиции, интеграция, логистика, геополитические изменения, инфраструктура.

Metodlar: Maqola umum qabul qilingan metodlar-tarixiylik, qiyosiy-mantiqiy tahlil, ketma-ketlik, xolislik tamoyiillari asosida yoritilgan.

Kirish. O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvda va jahon hamjamiyatiga kirib borishida geografik o‘zgarishlarning ta’siri bir qator muhim omillar bilan bog‘liq. Ushbu jarayonlar O‘zbekistonning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatmoqda. Quyida bu ta’sirlarning ba’zi jihatlari keltirilgan:

Xalqaro iqtisodiy birlashuv va jahon hamjamiyatiga kirib borish - bu mamlakatlarning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy jihatdan bir-biri bilan integratsiya qilishi, ya’ni global iqtisodiyotda faol ishtirok etishi jarayonidir. Ushbu jarayonning asosiy maqsadi mamlakatlar o‘rtasidagi savdo, investitsiyalar, texnologiyalar, va xizmatlar almashinuvi orqali iqtisodiy o‘shishni ta’minlashdir. Quyida bu tushunchalarning asosiy jihatlari keltirilgan:

Tadqiqot natijalari va muhokama: Xalqaro iqtisodiy birlashuv- Tashkilotlar va Ittifoqlar; Xalqaro iqtisodiy birlashuv, odatda, turli xil iqtisodiy tashkilotlar va ittifoqlar shaklida amalga oshiriladi. Masalan, Yevropa Ittifoqi, Yevroosiyo Iqtisodiy Ittifoqi, va boshqa mintaqaviy birlashmalar. Ushbu tashkilotlar mamlakatlar o‘rtasida savdo to‘siqlarini kamaytirish, iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish va umumiy iqtisodiy siyosatlarni amalga oshirishga yordam beradi.

Savdo va Investitsiyalar- Xalqaro iqtisodiy birlashuv mamlakatlar o‘rtasida savdo va investitsiyalarni oshirishga qaratilgan. Bu, o‘z navbatida, iqtisodiy o‘shishni ta’minlaydi va yangi ish o‘rinlarini yaratadi. Mamlakatlar o‘z resurslarini va imkoniyatlarini birlashtirib, global bozorlar bilan yanada faol aloqalar o‘rnatadi.

Iqtisodiy Integratsiya - Xalqaro iqtisodiy birlashuv jarayonida mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy integratsiya kuchayadi. Bu, masalan, umumiy bozor, bojxona ittifoqi yoki iqtisodiy hamkorlik dasturlari orqali amalga oshirilishi mumkin.

Jahon hamjamiyatiga kirib borish-Global integratsiya; Jahon hamjamiyatiga kirib borish, mamlakatning global iqtisodiy tizimga integratsiyasini anglatadi. Bu, xalqaro savdo, investitsiyalar, va madaniy almashinuv orqali amalga oshiriladi. Mamlakatlar o‘z iqtisodiy va siyosiy tizimlarini global standartlarga moslashtirishga intilishadi.

Xalqaro muammolarni hal qilish- Jahon hamjamiyatiga kirish, shuningdek, global muammolarni (masalan, iqlim o‘zgarishi, terrorizm, inson huquqlari) hal qilishda hamkorlik qilishni o‘z ichiga oladi. Mamlakatlar o‘zaro hamkorlikda ishlash orqali global barqarorlik va xavfsizlikni ta’minlashga harakat qiladilar.

Madaniy va Ijtimoiy Almashinuv- Jahon hamjamiyatiga kirib borish, shuningdek, madaniy va ijtimoiy almashinuvni rivojlantirishni ham anglatadi. Bu, mamlakatlar o‘rtasida madaniyat, ta’lim, va ilm-fan sohalarida hamkorlikni o‘z ichiga oladi.

Geografik joylashuv - O‘zbekiston Markaziy Osiyoda strategik joylashuvi bilan ajralib turadi. U transport va savdo yo‘llarining kesishgan joyida joylashgan bo‘lib, bu

mamlakatni mintaqaviy va xalqaro iqtisodiy aloqalar uchun muhim markazga aylantiradi. O‘zbekistonning qo‘shni davlatlar bilan chegaralari va ularning iqtisodiy aloqalari mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga katta ta‘sir ko‘rsatadi.

Tabiiy Resurslar – O‘zbekiston tabiiy resurslarga boy, xususan, gaz, neft, oltin, va paxta kabi qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bilan mashhur. Ushbu resurslar xalqaro bozorlar bilan aloqalar o‘rnatishda muhim rol o‘ynaydi. Tabiiy resurslardan foydalanish va ularni eksport qilish mamlakatning iqtisodiy o‘sishiga va jahon iqtisodiyotiga integratsiyasiga yordam beradi.

Transport va Logistika – O‘zbekistonning transport infratuzilmasi, masalan, temir yo‘lar, avtomobil yo‘llari va havo yo‘llari, xalqaro savdo va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

“Bir belbog’ - bir yo‘l” tashabbusi doirasida O‘zbekistonning transport yo‘llarini modernizatsiya qilish va yangi logistika markazlarini yaratish mamlakatni mintaqaviy va global savdo yo‘llarida raqobatbardosh qilishga yordam beradi.

Iqlim o‘zgarish - Iqlim o‘zgarishi O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligiga, ayniqsa, paxta va boshqa ekinlarga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Bu holat oziq-ovqat xavfsizligi va eksport imkoniyatlariga ta‘sir qiladi. Iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish strategiyalari, masalan, suv resurslarini boshqarish va barqaror qishloq xo‘jaligi amaliyotlarini joriy etish, O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvda muvaffaqiyatini ta‘minlashda muhimdir.

Geopolitik o‘zgarishlar - Markaziy Osiyodagi geopolitik o‘zgarishlar, masalan, yangi iqtisodiy birlashmalar va tashkilotlar (masalan, Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi, ShHT) O‘zbekistonning xalqaro aloqalarini kengaytirishga va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratishga yordam beradi. O‘zbekistonning tashqi siyosati va diplomatiyasi geografik o‘zgarishlarga mos ravishda rivojlanmoqda, bu esa mamlakatni jahon hamjamiyatiga integratsiya qilishda muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy O‘zgarishlar - Geografik o‘zgarishlar ijtimoiy va madaniy aloqalarni rivojlantirishga ham ta‘sir qiladi. O‘zbekistonning etnik va madaniy xilma-xilligi xalqaro hamjamiyat bilan aloqalarni mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Ta‘lim va ilmiy tadqiqotlar sohasidagi hamkorlik O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyasini kuchaytiradi.

O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvi asosan quyidagi davlatlar va mintaqalar bilan amalga oshirilmoqda:

Qo‘shni davlatlar- Qozog‘iston, O‘zbekiston va Qozog‘iston o‘rtasida savdo va iqtisodiy hamkorlik juda rivojlangan. Ikkala mamlakat Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi va boshqa mintaqaviy tashkilotlar doirasida hamkorlik qilmoqda.

Qirg‘iziston, O‘zbekiston va Qirg‘iziston o‘rtasida savdo aloqalari va energetika sohasida hamkorlik kuchaymoqda. Ikkala mamlakat ham suv resurslarini boshqarish masalalarida hamkorlik qilishmoqda.

Tojikiston, O‘zbekiston va Tojikiston o‘rtasida savdo va iqtisodiy aloqalar rivojlanmoqda. Ikkala mamlakat ham energetika va qishloq xo‘jaligi sohalarida hamkorlikni kuchaytirishga intilmoqda.

Turkmaniston, O‘zbekiston va Turkmaniston o‘rtasida gaz va energetika sohasida hamkorlik mavjud. Ikkala mamlakat o‘rtasida transport va savdo aloqalari ham rivojlanmoqda.

Rossiya - O‘zbekistonning muhim savdo hamkori hisoblanadi. O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasida iqtisodiy hamkorlik, savdo, investitsiyalar va madaniy almashinuv sohalarida faol aloqalar mavjud.

Xitoy- O‘zbekistonning eng yirik savdo hamkori hisoblanadi. “Bir belbog’ - bir yo‘l” tashabbusi doirasida O‘zbekiston va Xitoy o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar kuchaymoqda, bu esa investitsiyalar va infratuzilma loyihalarini rivojlantirishga yordam bermoqda.

Turkiya - O‘zbekistonning iqtisodiy hamkori sifatida muhim ahamiyatga ega. O‘zbekiston va Turkiya o‘rtasida savdo, investitsiyalar, sanoat va qishloq xo‘jaligi sohalarida hamkorlik kuchaymoqda.

Yevropa Ittifoqi – O‘zbekiston Yevropa Ittifoqi bilan iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga intilmoqda. Yevropa Ittifoqi O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga yordam berish va savdo aloqalarini kuchaytirish uchun turli dasturlar va loyihalarni amalga oshirmoqda.

AQSh – O‘zbekiston va AQSh o‘rtasida iqtisodiy hamkorlik va savdo aloqalari rivojlanmoqda. AQSh O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga yordam berish uchun turli dasturlarni amalga oshirmoqda.

Boshqa Mintaqalar – O‘zbekiston boshqa mintaqalar, jumladan, Janubiy Koreya, Hindiston va Arab davlatlari bilan ham iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga harakat qilmoqda. Ushbu mamlakatlar bilan savdo, investitsiyalar va texnologiyalar almashinuvi bo‘yicha aloqalar kuchaymoqda.

Transport va Infratuzilma Rivojlanishi - Transport Yo‘nalishlari; O‘zbekistonning geografik joylashuvi, uni Yevropa, Osiyo va boshqa mintaqalar o‘rtasida muhim transport yo‘nalishlarining kesishgan nuqtasiga aylantiradi. Buning natijasida temir yo‘l va avtomobil yo‘llari, shuningdek, havo transporti infratuzilmasi rivojlanmoqda.

Logistika Markazlari - O‘zbekistonning transport infratuzilmasini yaxshilash va logistika markazlarini rivojlantirish orqali mintaqaviy savdo va iqtisodiy aloqalarni kuchaytirishga intilmoqda.

Savdo va Iqtisodiy Hamkorlik - Savdo yo‘nalishlari; O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirishi savdo yo‘nalishlarini kengaytiradi. Mamlakatning geografik joylashuvi, qo‘shni davlatlar bilan savdo aloqalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Mintaqaviy Integratsiya – O‘zbekistonning mintaqaviy iqtisodiy birlashmalarda ishtiroki (masalan, Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi) orqali mintaqaviy savdo va iqtisodiy integratsiya kuchaymoqda.

Energetika va resurslar-Energiya ta’minoti; O‘zbekistonning tabiiy gaz va boshqa energiya resurslari, jahon hamjamiyatiga kirish jarayonida energiya ta’minoti va eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu esa mamlakatning energetika infratuzilmasini rivojlantirishga yordam beradi.

Iqtisodiy o‘zgarishlar - Investitsiyalar: O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishi xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi. Bu esa yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish va iqtisodiy diversifikatsiyani ta’minlashga olib keladi.

Turizm – O‘zbekistonning tarixiy va madaniy merosi, jahon hamjamiyatiga kirish jarayonida turizm sohasida o‘shini ta’minlaydi. Bu esa mamlakatga turistlar oqimini oshiradi va iqtisodiy o‘shiga yordam beradi.

Madaniy almashinuv - Madaniy Integratsiya; O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirishi madaniy almashinuvni kuchaytiradi. Bu, O‘zbekistonning madaniyati va urf-odatlarini boshqa mamlakatlarga tanitishga yordam beradi va xalqaro madaniy aloqalarni rivojlantiradi.

Xulosa.

O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvda va jahon hamjamiyatiga kirib borishida geografik o‘zgarishlar muhim rol o‘ynaydi. Ushbu jarayonni quyidagi asosiy jihatlar orqali tahlil qilish mumkin:

Strategik joylashuv - O‘zbekiston Markaziy Osiyoda joylashgan bo‘lib, u Yevropa, Osiyo va Okeaniya o‘rtasidagi savdo yo‘llarida muhim o‘rin tutadi. Bu geografik pozitsiya mamlakatni transport va logistika markaziga aylantirish imkonini beradi, bu esa xalqaro savdo va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Resurslar va iqtisodiy imkoniyatlar - O‘zbekiston tabiiy resurslarga, xususan, gaz, neft, paxta va boshqa qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga boy. Bu resurslar mamlakatning xalqaro iqtisodiy birlashuvdagi raqobatbardoshligini oshiradi va jahon bozorida o‘z o‘rnini mustahkamlash imkonini beradi.

Transport infratuzilmasi - O‘zbekistonning transport infratuzilmasini rivojlantirish, temir yo‘l va avtomobil yo‘llarini modernizatsiya qilish, havo va dengiz portlarini yangilash xalqaro savdo va iqtisodiy integratsiyani kuchaytiradi. Mamlakatning transport yo‘laklari orqali boshqa davlatlar bilan aloqalarni kengaytirish, iqtisodiy o‘shini rag‘batlantiradi.

Iqtisodiy integratsiya - O‘zbekistonning mintaqaviy va global iqtisodiy birlashuvlarda ishtirok etishi, masalan, Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi va boshqa mintaqaviy tashkilotlar orqali, mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyasini kuchaytiradi. Bu jarayonda geografik o‘zgarishlar, masalan, yangi savdo yo‘llarining ochilishi va iqtisodiy aloqalarning kengayishi, muhim ahamiyatga ega.

Ekologik va ijtimoiy omillar - Geografik o'zgarishlar, shuningdek, ekologik va ijtimoiy omillarni ham hisobga olish zarur. Barqaror rivojlanish va ekologik muvozanatni saqlash, xalqaro hamjamiyatda O'zbekistonning obro'sini oshirishga yordam beradi.

Madaniy aloqalar - Geografik joylashuv madaniy aloqalar va turizmni rivojlantirishda ham muhimdir. O'zbekistonning boy madaniy merosi va tarixiy joylari xalqaro hamjamiyatda mamlakatning tanilishiga hissa qo'shadi.

Umuman olganda, O'zbekistonning xalqaro iqtisodiy birlashuvda va jahon hamjamiyatiga kirib borishida geografik o'zgarishlar muhim rol o'ynaydi. Mamlakatning strategik joylashuvi, tabiiy resurslari, transport infratuzilmasi va iqtisodiy integratsiya jarayonlari O'zbekistonning global iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlashga yordam beradi. Bu jarayonlar barqaror va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.
2. Mirziyoyev Sh.M. BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so'zlagan nutqi. <http://xs.uz/index.php/homepage/rasmij/item/11175>.
3. Fromberg A. Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya: posobie dlya shkolnikov i abiturientov. –M.: —Ekzamen, 2011. -443 s.
4. Abdullaev O. Iqtisodiy geografiya va ekologiya. -Namangan, 2002. -2
5. Soliev A. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi. –T.: —Universitet, 2014. -404 b.
6. Soliev A., Qarshiboeva L. Sanoat geografiyasi muammolari va diplom ishlarini e'zishga doir uslubiy ko'rsatmalar. –Guliston, 1997.
7. Soliev A., Mahamadaliev R. Iqtisodiy geografiya asoslari. –T.; O'zbekiston, 1996. -70 b.